

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 295AB/16

KLAGERA: M. Willumsen AS
ADRESSE: Bygdøy allé 8, 0262 Oslo
KLAGER B: NOBE Drycker AB
ADRESSE: Box 12329, 10228 Stockholm, Sverige
PUBLIKASJON: TV 2
PUBLISERINGSDATO: 17.11. og 18.11.2016
STOFFOMRÅDE: Helse
SJANGER: Nyhet
SØKERSTIKKORD: Kontroll av opplysninger, samtidig imøtegåelse
REGISTRERT: 28.11.2016 (A) og 10.01.2017 (B)
BEHANDLET I PFU: 28.03.2017
BEHANDLINGSTID: 132 dager
KLAGEGRUPPE: Bedrifter
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

TV 2 (Matkontrollen) hadde **torsdag 17. november 2016** et innslag om drikker som inneholder Aloe Vera. Lenke: www.tv2.no/nyheter/8733195

Wikipedia omtaler Aloe Vera slik:

Aloe vera, også skrevet Aloëvera, er en flerårig, sukkulentplante i aloëfamilien bestående av tykke, lansettformede og taggede blader som vokser i en rosett og med en inntil 90 cm høy blomsterstand. Planten vokser naturlig i tropisk klima og blomstrer om vinteren eller tidlig på våren. Saften og fruktkjøttet fra bladene brukes blant annet som medisin og i kosmetikk. Aloe er også benyttet i dekorativ hensikt og vokser uten problemer innendørs som en potteplante

I programmet oppsøkte programleder Solveig Barstad bloggeren Isabel Raad. Raad har i bloggen sin fortalt at hun er en ivrig Aloe Vera-konsument, av helsemessige årsaker. Programlederen tar med seg aloe vera-produkter til Legemiddelverket. Der får hun opplyst at man ikke blir friskere av å drikke aloe vera og at markedsføringen er underlig. Videre i programmet er det et intervju med en ernæringsbiolog. Hun opplyser at aloe vera-drikker inneholder nesten like mye sukker og kalorier som vanlig brus. Både representanten for Legemiddelverket og ernæringsbiologen uttaler at inntak av aloe vera kan gi leverskader. Programmet fortsettes med nok et besøk hos bloggeren. Hun er «dritskuffet» over TV 2s funn. Programmet avsluttes med at programlederen sier følgende:

«Vi har tatt kontakt med aloe vera-produsentane som blei trukke fram av ekspertane. Ingen av dei vil møte oss. Men dei har sendt oss skriflege svar. Njie skriv at dei aldri har hørt om at gojibær kan forsterke virkninga av legemiddel. Dei ønskjer ikkje å uttale seg om kor vidt aloe vera kan skade leveren. Nobe hevdar at deira drikk inneheld ein del av aloe vera-bladet som ikkje skal være skadelig for levra. Dei meiner også at folk drikk aloe vera fordi det smakar godt og ikkje fordi dei trur det er sunt. Dei nektar for at klumpane i aloe vera-drikken ikkje er ekte. Pukka seier til oss at produktet deira er heilt ufarlig fordi dei ikkje brukar den delen av aloe vera-planten som kan være farleg for leveren. Dei har likevel vedtatt å fjerne opplysningane frå marknadsføringa.»

Samme dag ble det også publisert en nettartikkel ned tittelen «Eksperter mener populær «helsedrikk» kan gi leverskade».

Ingress:

«Stadig flere drikker aloe vera-drikk fordi de tror det er helsebringende. Sannheten er at det i verste fall kan være helsefarlig, avslører Matkontrollen.»

Nettartikkelen har samme innhold som tv-innslaget, men imøtegåelsen fra produsenter er noe mer omfattende.

KLAGENE:

Klager A er importør av aloe vera-juicen Pukka (Pukka Aloe Vera Juice). Firmaet klager i samarbeid med produsenten i Storbritannia. I klagen heter det:

«På oppdrag fra Matkontrollen har Legemiddelverket og ernæringsbiolog Lise von Krogh vurdert innholdet i ni populære aloe vera-drikker på markedet. Det er ingen vurdering av hvert produkts innhold. De hevder også at produktene kan være leverskadelige, basert på en forskning som Pukka i forkant av programmet har vist til at de kjenner til og hvor kommer fra, samt dokumentert hvorfor Pukka ikke er leverskadelig. Se første tilsvarende for programmet fra Pukka (vedlagt; sekr. anm.>).

Madsen står med Pukka aloe vera juice i hånden og sier at virkningen er snarere stikk motsatt av hva produsenten lover, nemlig at produktet kan være skadelig for leveren. Det er ingen test av produktene og forbrukeren sitter igjen med at Aloe vera juice ikke har noen effekt og at den også kan være skadelig. TV2 har nå fjernet fra nettet at de testet produktene, da vi gjorde de oppmerksomme på at dette var langt fra noen test og ikke hadde de sett på innholdet. Vi mener programmet bryter med en rekke punkter i vær varsom /presseskikk.»

Klager A anfører brudd på flere punkter i Vær Varsom-plakaten, men legger særlig vekt på punkt 4.14 (imøtegåelsesretten) og punkt 3.2, kontroll av opplysninger. I tillegg vises det til punkt 3.3 (premissene), 3.7 (plikt til å gjengi meningsinnholdet), 4.1 (saklighet og omtanke), 4.2 (respekt for egenart), 4.7 (identifisering) og 4.10 og 4.11 (bildebruk).

Om premissene for omtalen heter det i klagen: «I forkant av programmet ble vi bedt om å stille til intervju. Pukka i England ønsket å stille opp selv, men da de er i England så måtte dette gjøres via skype eller annet. Dette ønsket ikke TV2, da det ikke var teknisk mulig. Pukka laget derfor ett tilsvarende på spørsmålene og påstandene TV2 kom med. Disse ble ikke hensyntatt i programmet.

Etter programmet ba vi om å få snakke med juridisk avdeling i TV2 og Pukka har sendt ett brev (vedlagt; sekr. anm.) hvor vi beskriver hva vi mener er overtrampene i programmet. TV2 sier at de vil se på dette internt og komme tilbake når de har gjort dette. Vi har purret de, men ikke fått bekreftet at de vil dementere. Det begynner også å gå lang tid etter programmet og sent å komme med dementi.

Vi har ikke solgt en eneste Aloe Vera flaske etter innslaget og det har kommet mange henvendelser i etterkant. Pukka er en veldig seriøs produsent og vi kan ikke godta at slik unøyaktig og populistisk journalistikk skal ødelegge merkevarene vi har nøysommelig bygget opp over tid.»

Klager B er produsent av en av drikkene som ble omtalt, NOBE. Firmaet er basert i Sverige. I klagen heter det:

«Innan Inslagen blev NOBE kontaktat av Matkontrollen avseende de kommande Inslagen utifrån NOBEs tilverkning och marknadsföring av drycken NOBE aloe vera. Ett utförligt svar skikades til redaktionen, där det tydligt framgick att NOBE aloe vera inte är en sådan produkt som avses i Inslagen se bilaga 2, (vedlagt; sekr.anm.).»

Det anføres i klagen at det ikke er en aloe vera-juice og at den ikke inneholder «de skaldelar av aloe vera-växten som kopplas til negativa hälsoeffekter» som nevnes i innslaget. Det vises også til at produktet ikke markedsføres «med någon form av påståenden om hälsoeffekter». Klager B mener derfor det var feil å ha med NOBE i programmet. Det framstår som ubegripelig for klageren at deres produkt løftes fram mens andre produkter bare vises flyktig.

Klager B opplyser at «en större mängd konsumenter och kunder kontaktat oss, alla under intrycket att det är fastslaget att NOBE aloe vera är et farlig produkt som man blir sjuk av att dricka».

Klager har ikke anført hvilke punkter i Vær Varsom-plakaten som anses å være brutt, men viser til at opplysningene ikke er korrekte (3.2, sekr. anm.) og manglende korrigerings på tross av at redaksjonen ble kontaktet (4.13; sekr. anm.).

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene, inkludert begge klagerne, har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

TV 2 avviser begge klagen. Det er avgitt separate, men delvis sammenfallende, tilsvarende. Generelt viser TV 2 til at Matkontrollen er et program som skal undersøke og omtale forskjellige næringsmidler for å gi konkret informasjon om forhold som har med mat og næringsmidler å gjøre. Programmet har også fokus på helse. Både næringsmidlers virkning og markedsføring – eller omtale – av produkter som påstås å ha positiv helseeffekt, er noe redaksjonen ser på. TV 2 anser at dette ligger i kjernen av samfunnsoppdraget.»

Angående klage A (Pukka) anfører TV 2 at klager (importør/distributør i Norge; sekr. anm.) hatt som krav at den samtidige imøtegåelsen skulle utformes som en nøytral opplysning som redaksjonen skulle stille seg bak. «Som det fremgår handler ikke den generelle omtalen spesifikt om Pukkas produkt. Pukka blir imidlertid omtalt som et eksempel, på grunn av den nevnte omtalen i markedsføringen av produktet. Det understrekes at det som publiseres bygger på de fagkyndiges opplysninger i innslaget, at det i «noen tilfeller» er registrert leverskader.

Med hensyn til imøtegåelsen fra klageren anfører TV 2 at kjernen er at «den indre bløte massen eller fruktkjøttet, ikke inneholder det skadelige stoffet – referert som - «aloin. (Og det ble da også tydelig referert i det publiserte).»

TV 2 opplyser at klager mente at den oversendte imøtegåelsen var et bevis for at Pukka ikke kunne utløse skade på leveren og at dette skulle publiseres som faktiske opplysninger. «Denne oppfatningen delte ikke redaksjonen. Man gjenga derfor – i lys av den åpenbare uenigheten – tilsvaret (imøtegåelsen; sekr. anm.) som det var; produsent/importørs opplysning/mening.» Det opplyses også at klager ikke ønsket å benytte seg av et tilbud om ytterligere imøtegåelse i nettartikkelen.

Begrepet «test» var også tema i klagesaken, og TV 2 etterkom klagers anførsel ved å fjerne dette ordet fra en mellomtittel i nettomtalen, selv om TV 2 fastholder at det må være riktig å hevde at redaksjonen testet utsagnene og innholdsdeklarasjonene på de utvalgte ekspertene. Det ble også gjort noen andre endringer i nettartikkelen.

TV 2 avviste å intervju noen fra Pukka i Storbritannia, fordi det var den norske markedsføringen som var tema.

Angående klage B understreker TV 2 innledningsvis i sitt tilsvaret at det i programmet aldri ble påstått at NOBE er en aloe vera-juice i det publiserte materialet. Det vises videre til det som må oppfattes som klagers samtidige imøtegåelse, i TV-reportasjen og i enda større grad i den samtidige nettartikkelen. Det anføres at imøtegåelsen ble publisert som NOBEs mening, ikke som dokumenterte fakta. I kommunikasjon etter publisering ble klager, som et ledd i en mulig minnelig løsning, tilbudt ytterligere plass i nettartikkelen, et tilbud klager avsto.

Det understrekes også at TV 2 har sitert på at «aloe vera i noen tilfeller kan gi leverskader» og «i verste fall kan gi leverskader».

TV 2 imøtegår videre NOBE på selskapets påstand om at produktet ikke skulle vært med i programmet fordi det ikke markedsføres som om det har helseeffekt. Det vises til at det markedsføres i treningssammenheng og at det i den visuelle markedsføringen skaper et inntrykk av at aloe vera er sunt.

TV 2 har også, i forbindelse med klagebehandlingen, for begge klagene, innhentet en kommentar fra Steinar Madsen, som uttaler seg i programmet, angående mulige leverskader:

«Som det her angis er reaksjonene av det som kalles idosynkratisk - som vel best kan oversettes med overfølsomhetsreaksjoner. Det er således ikke noe spesielt stoff som kan forbindes med leverskade. Det er også umulig å vite hvem som kan bli rammet av slik leverskade på forhånd. Det er ingen holdepunkter at Aloe har noen positiv effekt på leverens funksjon.»

Klager A (Pukka) opprettholder klagen. I sitt tilsvaret anfører klageren at TV 2 ikke tok hensyn til det faktum at mulig leverskade kan knyttes til «extracts made from de outer rind leaf or extracts both the rind at det pulp». Pukka understreker at TV 2 var kjent med at Pukka bare bruker innholdet i bladene, «the inner leaf gel». Klager mener med dette å ha tilbakevist påstanden om mulig leverskade, før publisering av program og nettartikkel. «Det som er kjernen i tilsvaret (imøtegåelsen; sekr. anm.) er at den indre bløte massen eller fruktkjøttet, ikke inneholder det skadelige stoffet, referert som aloin.» Klager mener TV 2 mot bedre vitende, lyver om innholdet i produktet.

Klager B (NOBE) gjentar at det var «fullkomligt osakligt att inkludera NOBE aloe vera i Inslagen med motiveringen att aloe vera kan ge leverskador eftersom NOBE aloe vera endast innehåller bitar av gelen som til största del består av vatten och inte är en aloe vera-juice.» Klager B mener TV 2 må føre dokumentasjon på at det kan være farlig å drikke NOBE og mener dette er særlig viktig fordi det i intervjuet med bloggeren i programmet kun handler om NOBE aloe vera.

Klager B avviser at deres produkt hører hjemme blant de produktene som ble omtalt da dette dreier seg om produkter som inneholder konsentrat som inneholder deler av hele planten og som markedsføres som helsebringende. Angående helseeffekt understreker klager B at man aldri påstår at NOBE har helseeffekt.

I tilsvaret opplyses det at salget av NOBE aloe vera har sunket med 40 prosent etter publisering.

TV 2 avviser fortsatt klagen. Innledningsvis i tilsvaret til klager A understreker TV 2 at de påklagede publiseringene tar opp flere problemstillinger, ikke bare om aloe vera er leverskadelig, som klager er opptatt av. Dette er noe som bare sies en gang og da som en generell sidekommentar fra den intervjuede ekspertkilden.

Til klager B's anførsel svarer TV 2 på samme måte, at omtalen dreier seg om mye mer enn mulige leverskader. «Kjernespoørsmålet er «hva skal det være godt for»?». Tv-kanalen anfører at det også dreier seg om et forbrukerspørsmål knyttet til pris, generell helse (høyt sukkerinnhold) og økende forbruk. TV 2 mener det, i motsetning til hva klager B anfører var naturlig også å ha med NOBE i reportasjen, blant annet sukkerinnholdet. TV 2 avviser også klagers opplysning om at innholdet bare inneholder biter av geleen som for det meste består av vann. «Dette er i så fall misvisende i seg selv i forhold til innholdsdeklarasjonen, der det står at drikken inneholder 50 prosent aloe vera. Det vises også til at TV 2 aldri har påstått at NOBEs drikk markedsføres med helsepåstander. «Det vi derimot har skrevet i et tidligere PFU-svar er at det kan gis inntrykk av at produktet er helsefremmende.»